

Republica Moldova

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

HOTĂRÎRE

PRIVIND CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII

**unor legi de modificare a condițiilor de asigurare cu pensii și alte plăți
sociale pentru unele categorii de salariați**

(Sesizările 34a/2010, 36a/2010, 19a/2011, 23a/2011)

CHIȘINĂU

20 decembrie 2011

În numele Republicii Moldova,
Curtea Constituțională, statuînd în componența:
DI Alexandru TĂNASE, *președinte*,
DI Victor PUȘCAȘ,
Dna Elena SAFALERU, *judcători-raportori*,
DI Dumitru PULBERE,
DI Petru RAILEAN,
Dna Valeria ȘTERBEȚ, *judcători*,
cu participarea dnei Corina Popa, *grefier*,

Avînd în vedere sesizările depuse și înregistrate la 12 octombrie 2010, 19 octombrie 2010, 6 iulie 2011 și 13 iulie 2011,
Examinînd sesizările menționate în ședință plenară publică,
Avînd în vedere actele și lucrările dosarului,

Pronunță următoarea hotărîre:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află sesizarea avocatului parlamentar Tudor Lazăr pentru controlul constituționalității prevederilor Legii nr. 100 din 28 mai 2010 „Pentru modificarea unor acte legislative” (în continuare - Legea nr. 100), depusă la Curtea Constituțională la 12 octombrie 2010, în temeiul articolelor 135 alin. (1) lit.a) din Constituție, 25 alin. (1) lit. i) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și 38 alin. (1) lit. i) din Codul jurisdicției constituționale și acceptată spre examinare în fond prin decizia din 18 octombrie 2010.

2. La 19 octombrie 2010 o sesizare cu același obiect a fost depusă de Vasile Balan, deputat în Parlamentul de legislatura a XVIII-a, care a fost acceptată spre examinare în fond prin decizia din 9 noiembrie 2010 și conexată într-un dosar cu sesizarea avocatului parlamentar Tudor Lazăr.

3. În cadrul ședinței plenare din 31 martie 2011, reprezentantul Parlamentului, în baza prevederilor art.59 alin.(1) lit. c) din Codul jurisdicției constituționale, a solicitat amînarea examinării sesizărilor pentru un termen de 30 de zile, motivînd prin faptul că în curînd Parlamentul va examina proiectul de lege nr. 676 din 14 martie 2011, care atingea dispozițiile Legii nr. 100 din 28 mai 2010 și care făceau obiectul cauzei examinate de Curte. Curtea Constituțională a declarat admisibil demersul reprezentantului Parlamentului de a amîna ședința pentru o dată nedeterminată.

4. La 6 iulie 2011 Curtea Supremă de Justiție a depus sesizarea pentru controlul constituționalității unor prevederi ale art. II și art. III din Legea nr.56 din 9 iunie 2011 „Pentru modificarea și completarea unor acte legislative” (în continuare - Legea nr. 56), publicată în Monitorul Oficial nr. 107-109/280 din 01.07.2011. Luînd în considerație faptul că viza prevederi referitoare la pensiile de asigurări sociale ale unor categorii de persoane, Curtea Constituțională, prin decizia din 11 iulie 2011, a acceptat sesizarea Curții Supreme de Justiție spre examinare în fond și a conexas-o cu sesizările menționate în §§1 și 2.

5. La 13 iulie 2011 deputatul în Parlament Serghei Sîrbu a solicitat exercitarea controlului constituționalității art. I, II, III și VIII din Legea nr.56 printr-o sesizare, acceptată spre examinare în fond prin decizia din 18 iulie 2011 și conexasă cu celelalte sesizări ca urmare a faptului că abordează noile condiții de plată a pensiilor pentru unele categorii de persoane.

6. Autorii sesizărilor au pretins, în special, că prin modificarea condițiilor de pensionare au fost restrînse drepturile sociale ale unor categorii de salariați ai serviciului public, în special, dreptul la pensie, prevederile contestate fiind contrare garanțiilor de exercitare a dreptului de proprietate și altor principii statuate de articolele 1, 7, 6, 15, 16, 18, 22, 43, 46, 47, 54, 116, 121, 126 din Constituție.

7. În procesul examinării sesizărilor, Curtea Constituțională a dispus de opiniile Parlamentului, Președintelui Republicii Moldova, Guvernului, Ministerului Justiției, Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Consiliului Superior al Magistraturii, Procuraturii Generale, Casei Naționale de Asigurări Sociale, Serviciului de Informații și Securitate, Centrului pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției, Federației Sindicatelor Angajaților din Serviciile Publice, Confederației Naționale a Sindicatelor din Moldova.

8. La ședința plenară publică a Curții au participat dnii Tudor Lazăr, avocat parlamentar, și Serghei Sîrbu, deputat în Parlament, autori ai sesizărilor, dl Valentin Lastavețchi, șeful aparatului președintelui Curții Supreme de Justiție, reprezentantul Curții Supreme de Justiție. Parlamentul a fost reprezentat de dl Sergiu Chirică, consultant principal în sectorul legislație civilă, comercial-economică și de mediu în cadrul Direcției juridice a Secretariatului Parlamentului. Guvernul a fost reprezentat de dl Vladimir Grosu, viceministru al justiției, doamnele Valentina Buliga, ministrul muncii, protecției sociale și familiei, Laura Grecu, șefa Direcției asigurări sociale a Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei, și Svetlana Vecvert, director-adjunct al Direcției generale de control și aplicare a legislației pentru drepturile sociale a Casei Naționale de Asigurări Sociale.

LEGISLAȚIA PERTINENTĂ

9. Prevederile relevante ale Constituției (M.O. nr. 1/1, 1994) sunt următoarele:

Articolul 1 Statul Republica Moldova

„[...] (3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sînt garantate.”

Articolul 7 Constituția, Lege Supremă

„Constituția Republicii Moldova este Legea ei Supremă. Nici o lege și nici un alt act juridic care contravine prevederilor Constituției nu are putere juridică.”

Articolul 15 Universalitatea

„Cetățenii Republicii Moldova beneficiază de drepturile și de libertățile consacrate prin Constituție și prin alte legi și au obligațiile prevăzute de acestea.”

Articolul 16 Egalitatea

„1) Respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorire primordială a statului.
(2) Toți cetățenii Republicii Moldova sînt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială.”

Articolul 18 Protecția cetățenilor Republicii Moldova

„(1) Cetățenii Republicii Moldova beneficiază de protecția statului atît în țară, cît și în străinătate.”

[...]

Articolul 22 Neretroactivitatea legii

„Nimeni nu va fi condamnat pentru acțiuni sau omisiuni care, în momentul comiterii, nu constituiau un act delictuos. De asemenea, nu se va aplica nici o pedeapsă mai aspră decît cea care era aplicabilă în momentul comiterii actului delictuos.”

Articolul 43

Dreptul la muncă și la protecția muncii

„Orice persoană are dreptul la muncă, la libera alegere a muncii, la condiții echitabile și satisfăcătoare de muncă, precum și la protecția împotriva șomajului.”

Articolul 46

Dreptul la proprietate privată și protecția acesteia

„(1) Dreptul la proprietate privată, precum și creanțele asupra statului sînt garantate.

(2) Nimeni nu poate fi expropriat decît pentru o cauză de utilitate publică, stabilită potrivit legii, cu dreaptă și prealabilă despăgubire. [...]”

Articolul 47

Dreptul la asistență și protecție socială

„(1) Statul este obligat să ia măsuri pentru ca orice om să aibă un nivel de trai decent, care să-i asigure sănătatea și bunăstarea, lui și familiei lui, cuprinzînd hrana, îmbrăcăminte, locuința, îngrijirea medicală, precum și serviciile sociale necesare.

(2) Cetățenii au dreptul la asigurare în caz de: șomaj, boală, invaliditate, văduvie, bătrînețe sau în celelalte cazuri de pierdere a mijloacelor de subzistență, în urma unor împrejurări independente de voința lor.”

Articolul 54

Restrîngerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți

„(1) În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.

(2) Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrîngeri decît celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sînt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

(3) Prevederile alineatului (2) nu admit restrîngerea drepturilor proclamate în articolele 20-24.

(4) Restrîngerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.”

Articolul 116
Statutul judecătorilor

„(1) Judecătorii instanțelor judecătorești sînt independenți, imparțiali și inamovibili, potrivit legii.[...]”

Procuratura
Articolul 124
Atribuțiile și structura

„(1) Procuratura reprezintă interesele generale ale societății și apără ordinea de drept, precum și drepturile și libertățile cetățenilor, conduce și exercită urmărirea penală, reprezintă învinuirea în instanțele judecătorești, în condițiile legii. [...]”

Articolul 126
Economia

„ (1) Economia Republicii Moldova este economie de piață, de orientare socială, bazată pe proprietatea privată și pe proprietatea publică, antrenate în concurență liberă.

(2) Statul trebuie să asigure:

[...] g) sporirea numărului de locuri de muncă, crearea condițiilor pentru creșterea calității vieții; [...]”

10. Prevederile relevante ale Legii nr.489-XIV din 8 iulie 1999 privind sistemul public de asigurări sociale (M.O. nr.1- 4/2, 2000) sunt următoarele:

Articolul 1
Noțiuni

„În sensul prezentei legi, următoarele noțiuni semnifică:

asigurări sociale – sistem de protecție socială a persoanelor asigurate, constînd în acordarea de indemnizații, ajutoare, pensii, de prestații pentru prevenirea îmbolnăvirilor și recuperarea capacității de muncă și de alte prestații, prevăzute de legislație;

contribuție de asigurări sociale – sumă datorată în mod obligatoriu de participant la sistemul public de asigurări sociale; ”

Articolul 3
Principiile organizării și funcționării
sistemului public de asigurări sociale

„Sistemul public de asigurări sociale (denumit în continuare sistem public) se organizează și funcționează avînd ca principii de bază:

a) principiul unicității, potrivit căruia statul organizează și garantează sistemul public bazat pe aceleași norme de drept;

- b) principiul egalității, care asigură tuturor participanților la sistemul public – contribuabili și beneficiari – un tratament nediscriminatoriu în ceea ce privește drepturile și obligațiile prevăzute de lege;
- c) principiul solidarității sociale, inter și intragenerații, conform căruia participanții la sistemul public își asumă conștient și reciproc obligații și beneficiază de dreptul pentru prevenirea, limitarea sau înlăturarea riscurilor sociale prevăzute de lege;
- d) principiul obligativității, potrivit căruia persoanele fizice și juridice au, conform legii, obligația de a participa la sistemul public; drepturile de asigurări sociale se exercită corelativ îndeplinirii obligațiilor;
- e) principiul contributivității, conform căruia fondurile de asigurări sociale se constituie pe baza contribuțiilor datorate de persoanele fizice și juridice participante la sistemul public; drepturile de asigurări sociale se cuvin pe temeiul contribuțiilor de asigurări sociale plătite;
- f) principiul repartiției, potrivit căruia fondurile de asigurări sociale realizate se redistribuie pentru plata obligațiilor ce revin sistemului public, conform legii;
- g) principiul autonomiei, potrivit căruia sistemul public se administrează de sine stătător, pe baza legii.”

Articolul 39

Categoriile de pensii

„În sistemul public se acordă următoarele categorii de pensii:

- a) pensia pentru limită de vîrstă [...]”

11. Prevederile relevante ale Legii nr. 156-XIV din 14 octombrie 1998 privind pensiile de asigurări sociale de stat (M.O. nr. 111-113/683, 1998; republicată M.O. nr. 42-44/247, 2004) sunt următoarele:

Articolul 1

Noțiuni principale

„În sensul prezentei legi, sînt utilizate următoarele noțiuni principale:

asigurat - persoană fizică, în vîrsta aptă pentru muncă, cu domiciliul sau reședința în Republica Moldova, înregistrată în calitate de contribuabil la fondul de asigurări sociale pentru a beneficia de pensie proporțional contribuțiilor achitate;

pensie de asigurări sociale de stat (denumită în continuare pensie) - drept bănesc convenit asiguratului, în condițiile prezentei legi, corelativ obligațiilor privind plata contribuțiilor de asigurări sociale de stat;

stagii de cotizare - însumare a perioadelor de activitate în care s-a plătit contribuția la fondul de pensii;

sistem public de asigurări sociale obligatorii (denumit în continuare sistem public) - sistem organizat de stat pe principiul contributivității obligatorii, prin care se realizează constituirea de fonduri și plata de prestații de asigurări sociale;”

Articolul 2 Dreptul la pensie

„(1) Dreptul la pensie îl au asigurații domiciliați în Republica Moldova, precum și persoanele care, la data stabilirii pensiei, nu au calitatea de asigurat, dar îndeplinesc condițiile prevăzute de prezenta lege. El se exercită, în condițiile legii, prin sistemul public de asigurări contra riscurilor sociale reprezentate de pierderea capacității de muncă (datorită vârstei înaintate, invalidității) sau de pierderea susținătorului;

(2) Categoriile de persoane care sînt asigurate obligatoriu, prin efectul legii, sînt specificate în Legea privind sistemul public al asigurărilor sociale [...]”

Articolul 4 Sursele pentru plata pensiilor

„(1) Pensiile stabilite în conformitate cu prezenta lege se plătesc din fondul de pensii.

(2) Veniturile fondului de pensii provin din:

- a) contribuțiile angajatorilor;
- b) contribuțiile asiguraților;
- c) transferurile de la bugetul de stat;
- d) alte venituri.”

Articolul 5 Stagiul de cotizare

„(1) În sistemul public, stagiul de cotizare însumează toate perioadele contributive [...]”

Articolul 9 Categoriile de pensii

„În sistemul public, se acordă următoarele categorii de pensii:

- a) pensie pentru limită de vîrstă; [...]”

Articolul 10 Dreptul la pensie

„(1) Dreptul la pensie îl au persoanele care îndeplinesc condițiile prevăzute de prezenta lege.

(2) Dreptul la pensie se cuvine și poate fi solicitat de la data îndeplinirii condițiilor de pensionare prevăzute de prezenta lege.

(3) Dreptul la pensie este imprescriptibil.”

Articolul 14 Pensia pentru limită de vîrstă

„(1) Pensia integrală pentru limită de vîrstă se stabilește la împlinirea vîrstelor prevăzute la art.41, cu condiția realizării unui stagiul de cotizare prevăzut la art.42.

(2) Asiguratul care, la împlinirea vîrstei prevăzute la art.41 alin.(1), nu îndeplinește condiția privind stagiul total de cotizare, dar confirmă un stagiul de cotizare de cel

puțin 15 de ani, are dreptul la o pensie parțială, calculată proporțional numărului de ani de cotizare.”

Articolul 15

Condițiile de stabilire a pensiei pentru limită de vîrstă

„(1) Pensia integrală pentru limită de vîrstă se stabilește la împlinirea vîrstelor prevăzute la art.41, cu condiția realizării unui stagiu de cotizare prevăzut la art.42.

(2) Asiguratul care, la împlinirea vîrstei prevăzute la art.41 alin.(1), nu îndeplinește condiția privind stagiul total de cotizare, dar confirmă un stagiu de cotizare de cel puțin 15 de ani, are dreptul la o pensie parțială, calculată proporțional numărului de ani de cotizare.”

Articolul 41

Vîrstele de pensionare

„(1) Începînd cu 1 ianuarie 1999, vîrstele de pensionare se stabilesc la 60 de ani 6 luni pentru bărbați și la 55 de ani 6 luni pentru femei. În fiecare an ulterior, vîrstele de pensionare se majorează cu 6 luni. Începînd cu 1 ianuarie 2003, se stabilesc vîrstele de pensionare necesare obținerii dreptului la pensie pentru limită de vîrstă de 62 de ani pentru bărbați și de 57 de ani pentru femei, conform tabelului nr.2.

Tabelul nr.2

De la 1 ianuarie	Vîrstele de pensionare	
	Bărbați	Femei
1	2	3
1999	60 ani 6 luni	55 ani 6 luni
2000	61 ani	56 ani
2001	61 ani 6 luni	56 ani 6 luni
2002	62 ani	57 ani
2003	62 ani	57 ani
2004	62 ani	57 ani
2005	62 ani	57 ani
2006	62 ani	57 ani
2007	62 ani	57 ani

[...]”

Articolul 42

Stagiul de cotizare

„(1) Începînd cu 1 ianuarie 1999, se stabilește stagiul de cotizare necesar obținerii dreptului la pensie pentru limită de vîrstă de 26 de ani pentru bărbați și de 22 de ani pentru femei. În fiecare an ulterior, stagiul de cotizare se majorează cu 1 an pentru bărbați și cu 2 ani pentru femei, pînă la atingerea stagiului de cotizare de 30 de ani atît pentru bărbați, cît și pentru femei (tabelul nr.5).

Tabelul nr.5

De la 1 ianuarie	Stagiul de cotizare	
	Bărbați	Femei
1999	26 ani	22 ani
2000	27 ani	24 ani
2001	28 ani	26 ani
2002	29 ani	28 ani
2003	30 ani	30 ani

(1¹) Începînd cu 1 iulie 2011, se stabilește stagiul de cotizare necesar obținerii dreptului la pensie pentru limită de vîrstă de 30 de ani și 6 luni. În fiecare an ulterior, stagiul de cotizare se majorează conform tabelului nr.5¹, pînă la atingerea stagiului de cotizare de 35 de ani, atît pentru bărbați, cît și pentru femei.

Tabelul nr.5¹

De la 1 iulie	Stagiul de cotizare
2011	30 ani 6 luni
2012	31 ani
2013	31 ani 6 luni
2014	32 ani
2015	32 ani 6 luni
2016	33 ani
2017	33 ani 6 luni
2018	34 ani
2019	34 ani 6 luni
2020	35 ani

[...]"

Articolul 43

Condițiile de stabilire a pensiilor pentru deputații în Parlament și membrii de Guvern

„(1) Asiguratul care a activat cel puțin 2 ani în calitate de deputat în Parlament, inclusiv în Sovietul Suprem al R.S.S.Moldovenești de legislatura a XII-a, cu excepția persoanelor ale căror împuterniciri au fost suspendate înainte de termen pentru participarea lor la lucrările organelor anticonstituționale și comiterea de acțiuni ce vin în contradicție cu Constituția și cu legislația în vigoare, sau care a deținut cel puțin 2 ani funcții remunerate în Sovietul Suprem al R.S.S. Moldovenești de legislaturile anterioare, a atins vîrsta de pensionare specificată la art.41 alin.(1) și a realizat stagiul de cotizare prevăzut la art.42 alin.(1¹) are dreptul la pensie calculată în cuantum de 42% din suma tuturor plăților lunare asigurate ale deputatului în exercițiu în funcția (funcțiile) respectivă deținută în Parlament.

(2) Asiguratul care a activat cel puțin 2 ani în calitate de membru de Guvern, a atins vârsta de pensionare specificată la art.41 alin.(1) și a realizat stagiul de cotizare prevăzut la art.42 alin.(1¹) are dreptul la pensie calculată în cuantum de 42% din suma tuturor plăților lunare asigurate ale membrului de Guvern în exercițiu în funcția respectivă deținută în Guvern.”

Articolul 44

Condițiile de stabilire a pensiilor pentru funcționarii publici

„(1) Asiguratul cu statut de funcționar public care a realizat stagiul de cotizare prevăzut la art.42 alin.(1¹) și confirmă un stagiul de cotizare în serviciul public de cel puțin 15 ani beneficiază de dreptul la pensie la atingerea vârstei specificate la alin.(2) din prezentul articol. Pensia se calculează în cuantum de 75% din venitul mediu lunar asigurat determinat conform art.45.

(2) Începînd cu 1 iulie 2011, pentru funcționarii publici se stabilește vârsta de pensionare de 57 de ani și 6 luni pentru bărbați și de 52 de ani și 6 luni pentru femei. În fiecare an ulterior, vârsta de pensionare se majorează conform tabelului nr.6, pînă la atingerea vârstei de pensionare prevăzute la art.41 alin.(1).

Tabelul nr.6

De la 1 iulie	Vârsta de pensionare	
	Bărbați	Femei
2011	57 ani 6 luni	52 ani 6 luni
2012	58 ani	53 ani
2013	58 ani 6 luni	53 ani 6 luni
2014	59 ani	54 ani
2015	59 ani 6 luni	54 ani 6 luni
2016	60 ani	55 ani
2017	60 ani 6 luni	55 ani 6 luni
2018	61 ani	56 ani
2019	61 ani 6 luni	56 ani 6 luni
2020	62 ani	57 ani

[...]”

Articolul 46¹

Condițiile de stabilire a pensiei pentru judecători

„(1) Asiguratul care a atins vârsta menționată la alin.(2) și confirmă stagiul de cotizare prevăzut la alin.(3), din care cel puțin 15 ani în funcție de judecător, are dreptul la pensie în proporție de 75% din suma tuturor plăților lunare asigurate ale judecătorului în exercițiu în ultima funcție deținută.

(2) Începînd cu 1 iulie 2011, pentru judecători se stabilește vârsta de pensionare de 50 de ani și 6 luni, atît pentru bărbați, cît și pentru femei. În fiecare an ulterior, vârsta de pensionare se majorează conform tabelului nr.7, pînă la atingerea vârstei de pensionare prevăzute la art.41 alin.(1).

Tabelul nr.7

De la 1 iulie	Vîrsta de pensionare	
	Bărbați	Femei
2011	50 ani 6 luni	50 ani 6 luni
2012	51 ani	51 ani
2013	51 ani 6 luni	51 ani 6 luni
2014	52 ani	52 ani
2015	52 ani 6 luni	52 ani 6 luni
2016	53 ani	53 ani
2017	53 ani 6 luni	53 ani 6 luni
2018	54 ani	54 ani
2019	54 ani 6 luni	54 ani 6 luni
2020	55 ani	55 ani
2021	55 ani 6 luni	55 ani 6 luni
2022	56 ani	56 ani
2023	56 ani 6 luni	56 ani 6 luni
2024	57 ani	57 ani
2025	57 ani 6 luni	57 ani
2026	58 ani	57 ani
2027	58 ani 6 luni	57 ani
2028	59 ani	57 ani
2029	59 ani 6 luni	57 ani
2030	60 ani	57 ani
2031	60 ani 6 luni	57 ani
2032	61 ani	57 ani
2033	61 ani 6 luni	57 ani
2034	62 ani	57 ani

(3) Începînd cu 1 iulie 2011, pentru judecători se stabilește stagiul de cotizare necesar obținerii dreptului la pensie de 22 de ani. În fiecare an ulterior, stagiul de cotizare se majorează conform tabelului nr.8, pînă la atingerea stagiului de cotizare de 35 de ani, atît pentru bărbați, cît și pentru femei.

Tabelul nr.8

De la 1 iulie	Stagiul de cotizare
2011	22 ani
2012	24 ani
2013	26 ani
2014	28 ani
2015	30 ani
2016	32 ani
2017	34 ani
2018	35 ani

(4) Prevederile alin.(1) se aplică și judecătorilor care au activat în instanțele internaționale, luându-se în calcul suma tuturor plăților lunare asigurate ale judecătorului Curții Supreme de Justiție.

(5) Perioadele de activitate necontributive în funcția de judecător de pînă la 31 decembrie 2005 se includ în stagiul de cotizare total și în cel special. Cheltuielile aferente includerii în stagiul de cotizare a perioadelor specificate se acoperă de la bugetul de stat în modul stabilit de Guvern .”

Articolul 46²

Condițiile de stabilire a pensiei pentru procurori

„(1) Asiguratul care a atins vîrsta menționată la alin.(2) și confirmă stagiul de cotizare prevăzut la alin.(3), din care cel puțin 15 ani în funcția de procuror, are dreptul la pensie în proporție de 75% din suma tuturor plăților lunare asigurate ale procurorului în exercițiu în ultima funcție deținută.

(2) Începînd cu 1 iulie 2011, pentru procurori se stabilește vîrsta de pensionare de 50 de ani și 6 luni, atît pentru bărbați, cît și pentru femei. În fiecare an ulterior, vîrsta de pensionare se majorează conform tabelului nr.9, pînă la atingerea vîrstei de pensionare prevăzute la art.41 alin.(1). [...]”

Tabelul nr.9

De la 1 iulie	Vîrsta de pensionare	
	Bărbați	Femei
2011	50 ani 6 luni	50 ani 6 luni
2012	51 ani	51 ani
2013	51 ani 6 luni	51 ani 6 luni
2014	52 ani	52 ani
2015	52 ani 6 luni	52 ani 6 luni
2016	53 ani	53 ani
2017	53 ani 6 luni	53 ani 6 luni
2018	54 ani	54 ani
2019	54 ani 6 luni	54 ani 6 luni
2020	55 ani	55 ani
2021	55 ani 6 luni	55 ani 6 luni
2022	56 ani	56 ani
2023	56 ani 6 luni	56 ani 6 luni
2024	57 ani	57 ani
2025	57 ani 6 luni	57 ani
2026	58 ani	57 ani
2027	58 ani 6 luni	57 ani
2028	59 ani	57 ani

2029	59 ani 6 luni	57 ani
2030	60 ani	57 ani
2031	60 ani 6 luni	57 ani
2032	61 ani	57 ani
2033	61 ani 6 luni	57 ani
2034	62 ani	57 ani

(3) Începînd cu 1 iulie 2011, pentru procurori se stabilește stagiul de cotizare necesar obținerii dreptului la pensie de 22 de ani. În fiecare an ulterior, stagiul de cotizare se majorează conform tabelului nr.10, pînă la atingerea stagiului de cotizare de 35 de ani, atît pentru bărbați, cît și pentru femei. [...]"

Tabelului nr.10

De la 1 iulie	Stagiul de cotizare
2011	22 ani
2012	24 ani
2013	26 ani
2014	28 ani
2015	30 ani
2016	32 ani
2017	34 ani
2018	35 ani

(4) Procurorii militari cad sub incidența Legii asigurării cu pensii a militarilor și a persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne. Vechimea în muncă a procurorilor transferați în procuraturile militare și în subdiviziunea Procuraturii Generale învestită cu atribuții în Forțele Armate se include în vechimea totală în muncă a militarului.

(5) În stagiul de muncă/cotizare în funcția de procuror necesar stabilirii pensiei se include și perioada de activitate în calitate de anchetator în procuratură și de judecător.

(6) Perioadele de activitate necontributive în funcțiile de procuror, de anchetator în procuratură și de judecător de pînă la 31 decembrie 2005 se includ în stagiul de cotizare total și în cel special. Cheltuielile aferente includerii în stagiul de cotizare a perioadelor specificate se acoperă de la bugetul de stat în modul stabilit de Guvern."

Articolul 47

Stagiul de cotizare în serviciul public

„Stagiul de cotizare în serviciul public include perioadele:

a) de activitate în funcții publice în autoritățile publice centrale și locale prevăzute în anexa nr.1 la Legea serviciului public nr.443-XIII din 4 mai 1995 (abrogată la 1

ianuarie 2009) și în anexa nr.1 la Legea nr.158-XVI din 4 iulie 2008 cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public;

b) de activitate în funcții publice în autoritățile publice care au activat pe teritoriul Republicii Moldova până la data intrării în vigoare a Legii serviciului public nr.443-XIII din 4 mai 1995 (abrogată la 1 ianuarie 2009), conform modului stabilit de Guvern;

c) de activitate în funcții de conducere în autoritățile administrației publice centrale și locale, deținute prin numire sau prin alegere (membru al Guvernului, președinte și vicepreședinte al raionului, președinte și vicepreședinte al consiliului județean sau al comitetului executiv raional, primar și viceprimar al municipiului, orașului, comunei, satului, președinte al sovietului orașenesc, sătesc, pretor);

c¹) de activitate în calitate de Președinte, vicepreședinte sau deputat salarizat al Adunării Populare a Găgăuziei;

d) de activitate în calitate de deputat în Parlamentul permanent sau în una din funcțiile remunerate în Parlamentul de legislatura a XII-a ori în Sovietul Suprem al R.S.S. Moldovenești;

e) de activitate în funcție de judecător, procuror, anchetator în procuratură sau ofițer de informații și securitate, dacă pentru perioadele respective au fost plătite contribuții de asigurări sociale de stat obligatorii;

f) de activitate în organizațiile și instituțiile internaționale în calitate de reprezentant al autorităților publice ale Republicii Moldova în funcții nelegate de deservirea tehnică a organizațiilor și instituțiilor respective, dacă pentru perioadele respective au fost plătite contribuții de asigurări sociale de stat obligatorii;

g) de activitate în funcții remunerate (inclusiv în funcții electivă) în aparatele Comitetului Central, comitetelor raionale și orașenești ale Partidului Comunist al Moldovei până la 27 august 1991, în funcții remunerate (inclusiv în funcții electivă) în aparatele organelor sindicale interramurale și ramurale de nivel republican până la 30 mai 1993, cu excepția funcțiilor legate de deservirea tehnică.”

Articolul 49 Sursa de finanțare

„(1) Cheltuielile pentru achitarea pensiilor stabilite conform art.43, 44, 46, 46¹ și 46² sînt suportate după cum urmează: 50% din mărimea stabilită a pensiei - din bugetul asigurărilor sociale de stat și 50% - din bugetul de stat.

(2) Cheltuielile pentru achitarea pensiilor stabilite conform Legii nr.358-XV din 31 iulie 2003 pentru modificarea și completarea unor acte legislative sînt suportate din

bugetul asigurărilor sociale de stat, iar cele pentru plata sporurilor la pensie - din bugetul de stat.

(3) Cheltuielile pentru achitarea pensiilor stabilite pînă la 1 ianuarie 2004 sînt suportate după cum urmează: 50% din mărimea stabilită a pensiei - din bugetul asigurărilor sociale de stat și 50% - din bugetul de stat.”

12. Prevederile relevante ale Legii nr. 544-XIII din 20 iulie 1995 cu privire la statutul judecătorului (M.O. nr. 59-60/664, 1995; republicată M.O. nr. 117-119/946, 2002) sunt următoarele:

Articolul 1

Judecătorul, purtător al puterii judecătorești

„(1) Puterea judecătorească se exercită numai prin instanța judecătorească în persoana judecătorului, unicul purtător al acestei puteri.

(2) Judecătorul este persoana investită constituțional cu atribuții de înfăptuire a justiției, pe care le execută în baza legii.

(3) Judecătorii instanțelor judecătorești sînt independenți, imparțiali și inamovibili și se supun numai legii.

(4) Orice persoană, organizație, autoritate sau instituție este datoare să respecte independența judecătorilor.”

Articolul 3

Magistrații

„Au calitatea de magistrat și fac parte din corpul magistraților judecătorești de la toate instanțele judecătorești din țară și de la instanțele judecătorești internaționale, inclusiv judecătorești de instrucție.”

Articolul 17

Asigurarea independenței judecătorului

„Independența judecătorului este asigurată prin:

g) asigurarea materială și socială a judecătorului; [...]”

Articolul 26

Demisia judecătorului

„[...] (5) Judecătorul demisionat are dreptul la pensie conform Legii privind pensiile de asigurări sociale de stat sau la o indemnizație lunară viageră, în condițiile prezentei legi.

(6) Dacă judecătorul demisionat are în funcția de judecător o vechime de cel puțin 20 de ani, beneficiază de o indemnizație lunară viageră de 80 procente; de la 25 la 30 de ani – de 85 procente; de la 30 la 35 de ani – de 90 procente; de la 35 la 40 de ani – de 95 procente; de la 40 de ani și mai mult – de 100 procente din suma tuturor plăților lunare asigurate ale judecătorului în exercițiu în ultima funcție deținută, ținîndu-se cont de indexarea salariului. [...]”

Articolul 32 Asigurarea cu pensie

„Judecătorul are dreptul la pensie conform Legii privind pensiile de asigurări sociale de stat.”

13. Prevederile relevante ale Legii nr. 294-XV din 25 decembrie 2008 cu privire la Procuratură (M.O. nr. 64/641, 1996; republicată M.O. nr. 55-56/155, 2008) sunt următoarele:

Articolul 1 Procuratura

„Procuratura este o instituție autonomă în cadrul autorității judecătorești, care, în limitele atribuțiilor și competenței, apără interesele generale ale societății, ordinea de drept, drepturile și libertățile cetățenilor, conduce și exercită urmărirea penală, reprezintă învinuirea în instanțele de judecată, în condițiile legii.”

Articolul 56 Asigurarea autonomiei procurorului

„(1) Autonomia procurorului este asigurată prin:
[...] g) asigurarea materială și socială a procurorului; [...]”

Articolul 67 Demisia procurorului

„[...] 3) Procurorul care se află în demisie are dreptul la pensie conform Legii privind pensiile de asigurări sociale de stat sau la o indemnizație lunară viageră în condițiile prezentei legi.

(4) Dacă procurorul care se află în demisie are în funcția de procuror o vechime: de cel puțin 20 de ani, beneficiază de o indemnizație lunară viageră de 80%; de la 25 la 30 de ani – de 85%; de la 30 la 35 de ani – de 90%; de la 35 la 40 de ani – de 95%; de la 40 de ani și mai mult – de 100% din suma tuturor plăților lunare asigurate ale procurorului în exercițiu în ultima funcție deținută. [...]”

Articolul 73 Asigurarea cu pensie

„(1) Procurorii, cu excepția procurorilor militari, au dreptul la pensie conform Legii privind pensiile de asigurări sociale de stat. [...]”

14. Prevederile relevante ale Legii cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public nr.158-XVI din 4 iulie 2008 (M.O. nr.230-232/840, 2008) sunt următoarele:

Articolul 42
Garanțiile sociale

„[...] (2) Funcționarul public beneficiază de pensie în condițiile Legii privind pensiile de asigurări sociale de stat. [...]”

15. Prevederile relevante ale Legii asigurării cu pensii a persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne nr.1544-XII din 23 iunie 1993, republicată M.O. nr.247-251/752, 2010 (Legea nr.1544-XII) sunt următoarele:

Articolul 1
Tipurile de asigurare cu pensii

„(1) Militarii care îndeplinesc serviciu prin contract, persoanele din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne beneficiază de dreptul la pensie viageră pentru vechime în muncă, dacă au vechimea respectivă în serviciu militar și în organele afacerilor interne. [...]”

Articolul 2
Condițiile de asigurare cu pensii

„(1) Militarilor, persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne care au dreptul la pensie li se stabilește pensie după eliberare din serviciu. [...]”

Articolul 13
Condițiile de stabilire a pensiei

„Dreptul la pensie pentru vechime în serviciu îl au:

a) militarii care au îndeplinit serviciul prin contract, persoanele din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne care la 1 iulie 2011 au o vechime în serviciu de cel puțin 20 de ani și 6 luni. În fiecare an ulterior, vechimea în serviciu se majorează, pînă la atingerea vechimii în serviciu de 25 de ani, conform următorului tabel:

De la 1 iulie	Vechimea în serviciu
2011	20 ani 6 luni
2012	21 ani
2013	21 ani 6 luni
2014	22 ani

2015	22 ani 6 luni
2016	23 ani
2017	23 ani 6 luni
2018	24 ani
2019	24 ani 6 luni
2020	25 ani

[...]"

Articolul 14 Mărimea pensiilor

„Mărimea pensiilor pentru vechime în muncă se stabilește în următoarele proporții:
a) pentru militarii care au îndeplinit serviciul prin contract, pentru persoanele din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne care au o vechime în serviciu stabilită la art.13 lit.a) – 50 procente din suma soldei, iar pentru cei pensionați pentru limită de vîrstă sau din motive de boală – 55 procente din suma soldei; pentru fiecare an complet de vechime în serviciu peste vechimea stabilită la art.13 lit.a) – 3 procente din sumele respective ale soldei, dar în total nu mai mult de 75 procente din aceste sume; [...]"

16. Prevederile relevante ale Declarației Universale a Drepturilor Omului, adoptată la New York la 10 decembrie 1948, la care Republica Moldova a aderat prin Hotărîrea nr. 217-XII din 28 iulie 1990 (Veștile nr.8/233, 1990):

Articolul 25

„1. Orice persoană are dreptul la un nivel de viață corespunzător asigurării sănătății sale, bunăstării proprii și a familiei, cuprinzînd hrana, îmbrăcămîntea, locuința, îngrijirea medicală, precum și serviciile sociale necesare, are dreptul la asigurare în caz de șomaj, de boală, de invaliditate, văduvie, bătrînețe sau în alte cazuri de pierdere a mijloacelor de subzistență ca urmare a unor împrejurări independente de voința sa.

[...]"

17. Prevederile relevante ale Pactului internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale, adoptat la New York la 16 decembrie 1966 și ratificat de Republica Moldova prin Hotărîrea nr. 217-XII din 28 iulie 1990 (Veștile nr.8/233, 1990):

Articolul 2

„1. Fiecare stat parte la prezentul Pact se angajează să acționeze, atît prin propriul său efort, cît și prin asistență și cooperare internațională, în special pe plan economic și tehnic, folosind la maximum resursele sale disponibile, pentru ca exercitarea deplină a drepturilor recunoscute în prezentul Pact să fie asigurată progresiv prin toate mijloacele adecvate, inclusiv prin adoptarea de măsuri legislative.

2. Statele părți la prezentul Pact se angajează să garanteze că drepturile enunțate în el vor fi exercitate fără nici o discriminare întemeiată pe rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau orice altă opinie, origine națională sau socială, avere, naștere sau pe orice altă împrejurare. [...]”

18. Prevederile relevante ale Convenției Europene pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, amendată prin protocoalele adiționale la această convenție (încheiată la Roma la 4 noiembrie 1950 și ratificată de Republica Moldova prin Hotărîrea Parlamentului nr. 1298-XIII din 24 iulie 1997, M.O. nr.54-55/502, 1997), în continuare – “Convenția Europeană”, sunt următoarele:

Articolul 1 din Protocolul adițional nr.1 la Convenție Protecția proprietății

„Orice persoană fizică sau juridică are dreptul la respectarea bunurilor sale. Nimeni nu poate fi lipsit de proprietatea sa decît pentru cauză de utilitate publică și în condițiile prevăzute de lege și de principiile generale ale dreptului internațional.

Dispozițiile precedente nu aduc atingere dreptului Statelor de a adopta legile pe care le consideră necesare reglementării folosirii bunurilor conform interesului general sau pentru a asigura plata impozitelor ori a altor contribuții, sau a amenzilor.”

ÎN DREPT

19. La 28 mai 2010 Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Legea nr.100 „Pentru modificarea unor acte legislative”, prin care a operat amendamente la alineatele (1), (2) și (3) ale art.43 din Legea nr.156-XIV din 14 octombrie 1998 „Privind pensiile de asigurări sociale de stat” (în continuare – Legea nr.156) și în art.13 din Legea nr.1111 din 20.02.97 „Privind asigurarea activității Președintelui Republicii Moldova”, referitoare la condițiile de pensionare a Președintelui Republicii Moldova, deputaților în Parlament și membrilor de Guvern.

20. Prin Legea nr. 56 din 9 iunie 2011 „Pentru modificarea și completarea unor acte legislative”, articolele I, II, III și VIII, s-au operat modificări în Legea asigurării cu pensii a militarilor și a persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne nr.1544-XII

din 23 iunie 1993, Legea nr.544-XIII din 20 iulie 1995 cu privire la statutul judecătorului, Legea nr.294-XVI din 25 decembrie 2008 cu privire la Procuratură și Legea nr.156. Aceste revizuri legislative au vizat atât condițiile avantajoase de pensionare a Președintelui Republicii Moldova, deputaților în Parlament membrilor de Guvern, cât și condițiile de pensionare anticipată a judecătorilor, procurorilor, funcționarilor publici, aleșilor locali, militarilor și persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne.

21. Din analiza normelor contestate, Curtea Constituțională deduce că prin modificările criticate ale Legii nr.100 și art.I, II, III, VIII din Legea nr.56 Parlamentul a redus condițiile speciale de pensionare, stipulând următoarele:

1. Pentru **toate categoriile de salariați** (cu excepția militarilor și persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne) – majorarea treptată, pe parcursul a 9 ani, a stagiului general de cotizare pentru dobândirea dreptului la pensie de la 30 la 35 de ani;
2. Pentru **Președintele Republicii Moldova, deputații în Parlament și membrii de Guvern** –majorarea vârstei de pensionare de la 55 la 62 ani pentru bărbați și de la 50 la 57 de ani pentru femei; diminuarea mărimii pensiei de la 75% din suma tuturor plăților lunare la 42% din suma tuturor plăților asigurate;
3. Pentru **militari și persoanele din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne** – majorarea treptată, în decurs de 9 ani, a vechimii în serviciu pentru dobândirea dreptului la pensie de la 20 la 25 ani;
4. Pentru **funcționarii publici și aleșii locali** – majorarea treptată, pe parcursul a 9 ani, a vârstei de pensionare de la 57 la 62 ani pentru bărbați și de la 52 la 57 de ani pentru femei;
5. Pentru **judecători și procurori**, din legile speciale fiind transferate în legea generală – Legea nr.156 – reglementările referitoare la condițiile de pensionare:
 - a) majorarea treptată, cuprinzând o perioadă de 23 ani, a vârstei de pensionare de la 50 – la 62 ani pentru bărbați și la 57 de ani pentru femei;
 - b) majorarea stagiului special de cotizare de la 12 ani și 6 luni la 15 ani;

- c) majorarea, în termen de 7 ani, a stagiului general de cotizare de la 20 la 35 de ani;
- d) reducerea mărimii pensiei – de la 80% din salariul mediu la 75% din suma tuturor plăților asigurate;
- e) excluderea recalculării pensiei și a indemnizației lunare viagere ținându-se cont de mărimea salariului judecătorului sau procurorului în exercițiu;
- f) excluderea acordării indemnizației lunare viagere și, în paralel, a salariului pentru judecătorii demisionați ce îndeplinesc o altă funcție în sfera justiției;
- g) calcularea indemnizației lunare viagere în al mod: anterior din salariul mediu, actualmente din salariul asigurat;
- h) excluderea acordării familiei judecătorului decedat în exercițiul funcției a indemnizației unice, care anterior era plătită în mărimea și în condițiile prevăzute pentru judecătorul demisionat sau pensionat.

22. În opinia autorilor sesizărilor, dispozițiile legale contestate restrâng drepturile sociale ale categoriilor de salariați din sectorul public, în special dreptul lor la pensie, prin care fapt se aduce atingere dreptului de proprietate și altor principii constituționale reglementate prin articolele 1, 7, 6, 15, 16, 18, 22, 43, 46, 47, 54, 116, 121, 126 din Constituție.

23. Curtea reține că prerogativa cu care a fost investită prin articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție presupune stabilirea corelației dintre normele legislative și textul Constituției, ținând cont de principiul supremației acesteia.

24. Curtea Constituțională deduce că obiectul sesizărilor îl constituie prevederile care diminuează condițiile de pensionare pentru vechime în muncă stabilite următoarelor categorii de salariați: Președintele Republicii Moldova, deputații în Parlament, membrii de Guvern, judecătorii, procurorii, funcționarii publici, aleșii locali, militarii, persoanele din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne (personalul MAI, SIS, SPCSE, CCCEC, instituțiilor penitenciare ș.a.) (în continuare – categorii speciale de angajați).

25. Prevederile care fac obiectul sesizărilor vor fi examinate de Curtea Constituțională prin prisma dispozițiilor constituționale cuprinse în art.1 alin.(3), art.7, art.15, art.16, art.18, art.46, art.47 și art.126.

26. Ca urmare a faptului că unii autori au invocat în sesizările depuse necorespunderea prevederilor contestate referitoare la condițiile de pensionare a judecătorilor cu prevederile art.6, art.116 și art.121 prin prisma

principiului independenței justiției, Curtea Constituțională va examina separat constituționalitatea prevederilor care modifică condițiile de pensionare a judecătorilor.

27. Curtea reține că toți autorii au invocat în sesizările lor încălcarea principiilor constituționale: al universalității drepturilor și libertăților, garantat de art.15; al egalității persoanelor în fața legii și a autorităților publice, garantat de art.16 alin.(2); al neretroactivității legii statuat de art.22, prin restrângerea drepturilor deja dobândite. De asemenea, ei au invocat principiul caracterului de excepție al restrîngerii drepturilor și libertăților fundamentale garantat de art.54 din Constituție. Astfel, autorii invocă aplicarea inegală și retroactivă a restrîngerilor la drepturile sociale dobândite privind condițiile speciale de pensionare, asupra cărora angajații vizați din serviciul public au dobândit și dreptul de proprietate.

28. Curtea reiterează concluzia expusă în §17 din Hotărîrea nr.19 din 18.10.2011 pentru controlul constituționalității unor prevederi din Legea nr.48 din 26 martie 2011 pentru modificarea și completarea unor acte legislative, conform căreia articolele 16 și 54 din Constituție nu au o semnificație autonomă.

29. De asemenea, Curtea constată lipsa unei semnificații autonome a principiului universalității drepturilor, garantat de art.15 din Constituție, de aceea acest principiu, precum și principiul neretroactivității legii, reglementat de art.22 din Constituție, urmează a fi examinate în prezenta cauză prin raportare la un drept fundamental garantat de Constituție. În această perspectivă, normele în cauză vor fi examinate combinat cu normele constituționale ce garantează drepturile și libertățile respective – art.46 sau art.47 din Constituție, precum și cu principiile de organizare a statului, proclamate de articolele 1 și 126 din Constituție.

30. Curtea Supremă de Justiție și deputatul în Parlament Serghei Sîrbu au solicitat ca art.III din Legea nr. 56 să fie declarat neconstituțional integral. Însă punctele 1, 8 și 10, cuprinse în art.III din Legea nr. 56, nu au fost contestate de subiecții respectivi. Din aceste considerente, Curtea Constituțională sistează procesul pentru controlul constituționalității punctelor 1, 8 și 10 ale art.III din Legea nr.56.

31. Referitor la critica de neconstituționalitate a prevederilor contestate din Legea nr.56 prin invocarea dispozițiilor art.43 din Constituție, Curtea Constituțională o consideră irelevantă pentru prezenta cauză, întrucît normele art.43 nu privesc dreptul la pensie, ci dreptul la muncă și protecția muncii.

32. La prevederile constituționale invocate nejustificat în sesizări Curtea raportează și principiul supremației Constituției, garantat de art.7 din Constituție. Curtea reține că principiul supremației Constituției constituie

chintesența oricăror proceduri de control al constituționalității. Aceasta permite Curții să constate că art. 7 din Constituție nu are o semnificație autonomă.

I. PRETINSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLULUI 1, 47 ȘI 126 COMBINAT CU ARTICOLELE 15 ȘI 16 DIN CONSTITUȚIE

33. În opinia autorilor sesizărilor, normele pretinse a fi neconstituționale nu corespund art.47 din Constituție, potrivit căruia:

„(1) Statul este obligat să ia măsuri pentru ca orice om să aibă un nivel de trai decent, care să-i asigure sănătatea și bunăstarea, lui și familiei lui, cuprinzând hrana, îmbrăcămintea, locuința, îngrijirea medicală, precum și serviciile sociale necesare.

(2) Cetățenii au dreptul la asigurare în caz de: șomaj, boală, invaliditate, văduvie, bătrânețe sau în celelalte cazuri de pierdere a mijloacelor de subsistență, în urma unor împrejurări independente de voința lor.”

34. Necorespunderea normelor contestate cu dreptul la asistență și protecție socială, garantat de art.47 din Constituție, autorii sesizărilor o raportează la principiul universalității drepturilor fundamentale, consacrat de articolul 15 din Constituție, și la principiul egalității în drepturi, consacrat de articolul 16 alin.(2) din Constituție.

35. În calitate de suport constituțional pentru controlul prevederilor contestate autorii sesizărilor au invocat aspectul garanțiilor sociale cuprins în principiul statului de drept, proclamat de art.1 din Constituție, și în bazele economiei, proclamate de art.126 din Constituție.

A. Argumentele autorilor sesizării

36. În viziunea autorilor sesizărilor, prin normele contestate ale Legii nr.100 și art. I, art.II, art. III și art. VIII din Legea nr.56, dreptul la pensie este un drept constituțional, garantat de art. 47 din Constituție.

37. Diminuarea substanțială a cuantumului pensiilor persoanelor vizate în Legea nr. 100 și majorarea plafonului de vîrstă pentru dobîndirea dreptului la pensie au drept consecință nerespectarea condiției referitoare la caracterul rezonabil și proporțional al restrîngerii.

38. Modificările operate la Legea nr.156, ce reglementează asigurarea cu pensii a categoriilor respective de persoane, sînt discriminatorii, contravin principiilor constituționale privind echitatea și egalitatea tuturor în fața legii, neretroactivitatea legii, precum și hotărîrilor anterioare ale Curții Constituționale în probleme similare.

B. Argumentele autorităților

39. Potrivit autorităților, prin amendamentele adoptate nu a fost diminuat sau restrâns un anumit drept fundamental, dar a fost reevaluat volumul dreptului garantat de Constituție în cuantumul stabilit prin lege, deoarece legiuitorul este în măsură să acorde, să modifice sau să suprimă aceste drepturi în funcție de posibilitățile financiare ale statului, cu respectarea și a celorlalte prevederi și principii constituționale.

40. Soluțiile legislative inserate în legile supuse obiecției de neconstituționalitate nu se adresează drepturilor stabilite și aflate în plată, nu ating dreptul fundamental stipulat de art.47 din Constituție, ci drepturi dobândite prin efectul unei legi.

41. Prevederile contestate nu încalcă normele constituționale, deoarece modificările propuse au scopul de a unifica regulile de pensionare, precum și de a stabili criterii unice de pensionare pentru toate categoriile de pensionari, fiind în acord cu prevederile art.16 alin.(2) din Constituție, potrivit cărora toți cetățenii Republicii Moldova sînt egali în fața legii și a autorităților publice. Astfel, Legea nr.56 din 9 iunie 2011 are ca scop ajustarea normelor de asigurare cu pensii a unor categorii de cetățeni la normele generale de pensionare, asigurîndu-se astfel respectarea principiului de bază pe care se axează actualmente sistemul de pensionare: principiul echității sociale.

C. Aprecierea Curții

1. Principii generale

42. Curtea reține că un atribut al statului de drept constituie caracterul său social, cunoscut în doctrină sub denumirea de stat-providențial (*Welfare State*). Art.1 din Constituție, printre caracterele de bază ale statului Republica Moldova, nu consacră expres caracterul său social, însă el decurge din art.126, care stipulează bazele economiei: „Economia Republicii Moldova este economie de piață, de orientare socială [...]”.

43. Caracterul social al statului presupune instituirea unui sistem politic, care ar permite adoptarea unor măsuri adecvate pentru redistribuirea bunurilor conform principiilor echității sociale, astfel încît toți membrii societății să posede un minim garantat de asigurare socială conform art.47 din Constituție. În acest context Curtea reiterează concluzia expusă în Avizul nr.1 din 17.03.1997 asupra proiectului de lege privind modificarea unor articole din Constituția Republicii Moldova despre obligația

constituțională a statului de a lua măsuri adecvate pentru asigurarea necesităților vitale ale cetățenilor săi, inclusiv în situații excepționale.

44. Curtea apreciază că volumul asistenței sociale acordate de stat pentru satisfacerea nevoilor sociale ale persoanei, ce decurg din dreptul concret, este dependent atât de resursele economice și financiare ale statului, cât și de contribuțiile persoanei la fondul de asigurări sociale. Or, este evidentă și justificată diferența garanțiilor sociale ce există între statele cu diferite niveluri de dezvoltare economică.

45. Concluziile enunțate permit Curții Constituționale să constate că Legea Supremă nu garantează persoanelor un nivel **concret** de asigurare socială. Volumul de asigurare socială a persoanei peste minimumul necesar, din care fac parte pensiile acordate în condiții speciale, poate fi modificat **cu titlu de excepție** în funcție de mijloacele bugetului asigurărilor sociale de stat și ale bugetului de stat.

46. În acest sens, Curtea reiterează poziția expusă în Hotărîrea nr. 9 din 3 martie 1997, conform căreia „statul, urmărind asigurarea unui nivel de trai decent pentru diferitele categorii ale populației, reiese din condițiile economice existente și stabilește mecanisme, care să asigure măsuri de protecție socială reală”. O concluzie asemănătoare a enunțat Curtea Constituțională în Hotărîrea nr.10 din 2 iunie 2009: „acordarea acestora (a suplimentelor la pensie) a fost o opțiune a legiuitorului și depinde de capacitatea financiară a statului”.

47. Principiile care definesc caracterul social al statului, în special cel al securității raporturilor juridice, nu pot proteja persoana de orice dezamăgire, pentru că în alt caz statul, ca un produs comun al tuturor, nu ar fi în stare să-și mențină fiabilitatea. În acest aspect, Curtea reține că orice plus de valoare la minimumul garanțiilor sociale acordate de stat persoana și-l poate crea pe cont propriu. În acest scop Republica Moldova, prin Legea nr.329 din 25.03.1999, a constituit fondurile nestatale de pensii, ca o alternativă și contrabalanță la măsurile statale.

48. Conformitatea măsurilor adoptate prin Legea nr.100 și art. I, art. III și art. VIII din Legea nr.56, precum și proporționalitatea lor cu principiile statului social și de drept, garantate de articolele 1, 54 și 126 din Constituție, este învederată clar de faptul că și după diminuarea condițiilor speciale de pensionare salariații vizați de legile în cauză continuă să beneficeze de condiții mai avantajoase de pensionare în comparație cu alte categorii de salariați.

49. Curtea atestă că aprecierea corespunderii normelor contestate cu prevederile art.4 din Constituție prin prisma art.7 și art.25 din Declarația Universală a Drepturilor Omului și art. 2 din Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale a fost relatată supra la

interpretarea cazuală a articolelor 1, 47 și 126 din Constituție. Normele tratatelor internaționale invocate nu conțin garanții suplimentare în raport cu interpretările Curții.

50. În susținerea constatărilor expuse în §§44-45 și 48 ale prezentei hotărâri, Curtea citează prevederile art. 2 alin. 1 al Pactului internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale, prin care Republica Moldova s-a angajat să acționeze „atît prin propriul său efort, cît și prin asistență și cooperare internațională, **folosind la maximum resursele sale disponibile** pentru ca exercitarea deplină a drepturilor recunoscute de Pact să fie asigurată progresiv prin toate **mijloacele adecvate**, inclusiv prin adoptarea de măsuri legislative”. Curtea relevă că prevederea relatată a tratatului obligă statul să depună toate eforturile pentru exercitarea drepturilor sociale garantate de Pact. Aceste eforturi, însă, urmează a fi raportate la posibilitățile economice și financiare ale statului.

2. Aplicarea principiilor în prezenta cauză

51. Materialele prezentate de reprezentanții executivului în ședința plenară permit Curții Constituționale să constate că premise ale modificării cadrului legal privind pensiile anticipate și cele acordate în condiții speciale constituie situația demografică din ultimii ani, precum și declinul economic al sistemului de asigurări sociale din Republica Moldova. Astfel, din 1990 pînă în 2009 în Moldova rata natalității a scăzut de la 17,7 la 11,4, iar sporul natural al populației s-a diminuat de la 8% la - 0,4%. Astfel, în prezent un pensionar este întreținut de 1,84 persoane ocupate, față de 2,11 în 2003.

52. Datele expuse permit Curții să afirme că nu poate fi considerată proporțională susținerea unor obligații financiare sub formă de avantaje prin erodarea capacităților financiare ale statului, în detrimentul interesului general și al întregii societăți.

53. De rînd cu aceasta, Curtea reține că norma art.47 din Constituție este una centrală în domeniul securității sociale. Această normă materială asigură funcționalitatea tuturor componentelor caracterului social al statului Republica Moldova declarat de art.126 din Constituție. În caz de necesitate, norma art.47 din Constituție poate acoperi orice domeniu al securității sociale, inclusiv cele prevăzute de articolele 36, 48-51 din Constituție, care au un caracter special în domeniul securității sociale.

54. Art. 47 al Constituției reglementează condițiile generale ale traiului decent asigurate de stat, printre care serviciile sociale necesare, precum este pensia, inclusiv cea pentru limită de vîrstă, care constituie obiectul sesizărilor examinate.

55. În acest sens, Curtea reține că art. 47 al Constituției garantează un minim de asigurare socială acordat tuturor persoanelor, realizarea cărora permite menținerea unui echilibru social între păturile sociale ale populației. Avantajele sociale, acordate de stat unor categorii de persoane cu care statul are raporturi speciale de muncă, nu constituie obiectul normei în cauză, impunându-se mai mult în sfera obligațiilor suplimentare asumate de stat.

56. Curtea reține că statul dispune de o marjă largă de apreciere în domeniul drepturilor sociale, iar drepturile prevăzute de art. 47 din Constituție nu garantează quantumul exact al acestora, inclusiv al pensiei.

57. În acest sens, în domeniul pensiilor, garanțiile statuate de art.47 al Constituției se impun numai atunci când măsurile de protecție socială se devalorizează sub minimul mijloacelor de subzistență necesare persoanei pentru un trai demn (de exemplu, în cazul incapacității depline de muncă sau după împlinirea vârstei generale de pensionare – 57 de ani pentru femei și 62 de ani pentru bărbați).

58. În aceeași ordine de idei, Curtea reiterează jurisprudența sa, și anume Hotărîrea nr.19 din 18 octombrie 2011, menționată *supra*, conform căreia:

„41. De asemenea, Curtea observă că, în circumstanțele cauzei, **această diminuare nu afectează mijloacele de subzistență ale persoanelor și nu le impune o povară excesivă și disproporționată** în raport cu interesele legitime ale colectivității invocate de autorități (a se vedea, per a contrario, Kjartan Asmundsson v. Islanda, Hotărîrea din 12 octombrie 2004).”

59. Curtea observă că modificările operate prin normele legale contestate nu diminuează minimul mijloacelor de subzistență necesare persoanei pentru un trai demn. Aceste norme au diminuat un plus de valoare (în raport cu cele generale) al garanțiilor sociale acordate unor categorii speciale de salariați. Avantajele acordate țin mai mult de relațiile contractuale administrative de muncă între categoriile speciale de salariați și stat, unde o parte din clauzele contractuale sunt reglementate prin lege. În cazul dat, acestea sunt condițiile de pensionare, care sunt incluse în pachetul garanțiilor sociale ale clauzelor. În această perspectivă, diminuarea condițiilor speciale de pensionare nu reprezintă obiectul protecției garanțiilor sociale acordate de art.47 al Constituției. În baza celor expuse, Curtea Constituțională deduce corespunderea cu art.47 din Constituție a modificărilor referitoare la condițiile de pensionare a unor categorii speciale de salariați, operate prin Legea nr.100 și art. I, art.II, art. III și art. VIII din Legea nr.56.

60. Curtea susține argumentele reprezentanților executivului, expuse în ședința plenară, privind proporționalitatea măsurilor restrictive cuprinse în normele contestate, care au fost motivate și prin creșterea în ultimii 15 ani a

speranței de viață a cetățenilor Republicii Moldova de la 65 la 69 ani. Având în vedere constatările expuse în §51, privind situația demografică și declinul economic al sistemului de asigurări sociale, pe de o parte, și creșterea speranței de viață, pe de altă parte, precum și necesitatea unificării sistemului de pensionare, Curtea apreciază drept proporționale și necesare într-o societate democratică restrîngerile aplicate, acestea fiind în concordanță cu prevederile articolului 54 din Constituție.

61. Ținînd cont de faptul că modificările contestate au vizat implementarea politicii sociale a statului de a unifica sistemul de pensionare și bazîndu-se pe constatările expuse în paragraful precedent, Curtea reține că modificările referitoare la categoriile speciale de angajați, specificate la §21, sunt în concordanță cu principiul egalității în drepturi a persoanelor, garantat de art.16 alin.(2) din Constituție. În viziunea Curții, diferențele păstrate, cu titlu de avantaje, în condițiile de pensionare a categoriilor speciale de salariați nu reprezintă o discriminare în raport cu celelalte categorii de salariați. Or, conform multiplei jurisprudențe anterioare a Curții privind art.16 alin.(2) din Constituție, egalitatea nu înseamnă uniformitate, ea presupune tratament egal în situații egale, pentru situații diferite tratamentul juridic nu poate fi decît diferit.

62. Prin urmare, Curtea constată că modificările operate prin Legea nr.100 și art. I, art. III și art. VIII din Legea nr.56 corespund unor nevoi sociale imperioase, sunt necesare într-o societate democratică și astfel se încadrează în cerințele constituționale prevăzute de art.15, alin.(1) art.16 și alin.(1) art.18 din Constituție.

3. Stagiul general de cotizare al femeilor

63. Drept urmare a analizei efectuate în compartimentul precedent, Curtea Constituțională constată totuși devierea unor prevederi de la rigorile constituționale ale normei ce garantează dreptul la asistență și protecție socială. Aceasta se referă la modul de reglementare a stagiului general de cotizare prevăzut de p.2 al art.III din Legea nr. 56, care dispune majorarea treptată, în termen de 9 ani, a stagiului general de cotizare pentru dobîndirea dreptului la pensie pentru toate categoriile de salariați, atît bărbați, cît și femei, de la 30 la 35 de ani.

64. Curtea reține că prevederea p.2 al art.III din Legea nr. 56, în ceea ce privește egalarea stagiului general de cotizare pentru femei și bărbați, se circumscrie tendințelor legale privind egalitatea șanselor (gender), implementate actualmente în Republica Moldova. În același timp,

prevederea în cauză este în discordanță cu vârsta generală de pensionare aplicată diferențiat pentru bărbați și femei – 62 de ani și, respectiv 57 de ani.

65. Curtea observă că la momentul executării depline a acestei norme – anul 2020, la atingerea vârstei de pensionare de 57 de ani, femeile ce și-au început activitatea de muncă după vârsta de 22 de ani nu vor acumula stagiul general de cotizare de 35 de ani și, astfel, nu vor dobândi dreptul deplin la pensie ($57-35=22$). Imposibilitatea acumulării stagiului general de cotizare de 35 de ani la vârsta de 57 de ani pentru femeile cu studii superioare se confirmă și prin prevederile Legii învățământului nr.547 din 21 iulie 1995. Conform legii menționate *supra*, învățământul primar începe la 7 ani, plus 12 ani de liceu, la care fiind adăugate studiile superioare, ce cuprind la ambele cicluri 4-5 ani, demonstrează faptul că o persoană devine specialist cu studii superioare la vârsta de 23-24 de ani. Astfel, vârsta reală de pensionare pentru femeile cu studii superioare va fi de 58-59 de ani.

66. Calculele menționate permit Curții să aprecieze drept disproporționată stabilirea unui stagiul de cotizare egal pentru femei și bărbați în condițiile păstrării unei diferențe de cinci ani la vârsta generală de pensionare – pentru bărbați de 62 de ani și femei de 57 de ani. Necorespunderea în cauză, fiind absorbită de vârsta mai mare de pensionare a bărbaților, nu poate fi apreciată de Curte drept discriminare bazată pe sex.

67. În acest context Curtea nu poate reține argumentele reprezentanților Ministerului muncii, protecției sociale și familiei că modificările în cauză vizează doar segmentul de populație care se va pensiona după anul 2020, fiind preconizată egalarea vârstei de pensionare a femeilor și bărbaților. Curtea nu poate pune speranțele legitime ale unui grup social, în cazul dat ale femeilor, în dependență de voința ipotetică a legiuitorului.

68. Prin urmare, Curtea consideră că norma legală nu garantează femeilor la pensionare un minim de asigurare socială, nu asigură un echilibru social între păturile sociale ale populației și astfel contravine garanțiilor constituționale privind dreptul la asistență și protecție socială statuat de art.47 din Constituție.

69. Pentru a păstra unitatea reglementărilor legislative și sensul gramatical al normei, Curtea constată ca fiind contrare articolului 47 din Constituție cuvântul „ , atît” și sintagma „ , cît și pentru femei” din propoziția a doua a alin. (1¹), cu care, prin p.2 al art.III din Legea nr.56, a fost completat art.42 al Legii nr.156.

II. PRETINSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLULUI 46 DIN CONSTITUȚIE COMBINAT CU ARTICOLELE 22 ȘI 54 DIN CONSTITUȚIE

70. Autorii sesizărilor pretind că Legea nr.100 și art. I, art. III și art. VIII din Legea nr.56 intervin în sfera proprietății, prin care fapt încalcă articolul 46 din Constituție, care prevede următoarele:

„(1) Dreptul la proprietate privată, precum și creanțele asupra statului sînt garantate.

(2) Nimeni nu poate fi expropriat decît pentru o cauză de utilitate publică, stabilită potrivit legii, cu dreaptă și prealabilă despăgubire.”

71. În sesizări se pretinde o ingerință în dreptul de proprietate prin prisma principiului caracterului excepțional al restrîngerii drepturilor și libertăților, garantat de art.54 din Constituție.

A. Argumentele autorilor sesizărilor

72. Din perspectiva articolului 1 din Protocolul nr.1 la Convenția Europeană și a jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului referitor la aceste dispoziții, drepturile care decurg din contribuțiile în cadrul regimurilor de securitate socială, cum este dreptul la pensie, constituie drepturi patrimoniale, care intră sub protecția articolului 1 din Protocol.

73. De asemenea, în sprijinul poziției lor, autorii sesizărilor invocă Hotărîrea Curții Constituționale nr. 9 din 30 martie 2004 privind controlul constituționalității unor prevederi ale art. 1 pct. 22 și art. II-IV din Legea nr. 358-XV din 31 iulie 2003 „Privind modificarea și completarea unor acte legislative”, în care Curtea a statuat că „prin modificările operate legiuitorul a instituit condiții noi de stabilire și plată a pensiei, prin care a diminuat protecția socială a acestor categorii de persoane, micșorînd quantumul pensiei stabilite anterior de la 75% și 65% pînă la 42%, astfel încalcînd prevederile art. 54 din Constituție, conform cărora în Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului.”

B. Argumentele autorităților

74. Potrivit autorităților, dreptul la pensie poate fi asimilat unui drept de proprietate, iar pensia - unui bun de proprietate privată, însă el nu poate fi interpretat în sensul că se garantează și un anumit quantum al dreptului patrimonial, ci doar plata acestuia ca un drept cîștigat.

75. În viziunea autorităților, în conceptul de „drepturi cîștigate” pot intra doar prestațiile deja realizate pînă la intrarea în vigoare a noilor prevederi.

Astfel, prevederile contestate nu au un caracter retroactiv, deoarece nu modifică pentru viitor o stare de drept născută anterior și nu suprimă producerea în viitor a efectelor unei situații juridice constituite sub imperiul legii vechi și, prin urmare, nu aduc atingere articolelor 22 și 76 din Constituție.

76. Potrivit autorităților, prin modificările contestate s-a urmărit obiectivul de unificare a condițiilor necesare obținerii dreptului la pensie pentru limită de vârstă.

C. Aprecierea Curții

77. La aprecierea corespunderii prevederilor legale contestate cu garanțiile dreptului de proprietate statuate de articolul 46 din Constituție, Curtea Constituțională va ține cont de prevederile articolului 4 din Constituție în interpretarea normelor constituționale, invocate de autorii sesizărilor, în concordanță cu prevederile Convenției Europene și jurisprudența Curții Europene.

78. Curtea reiterează că prin Hotărîrea nr.19 din 18 octombrie 2011, menționată *supra*, a statuat:

„29. În acest context, Curtea Constituțională reține că drepturile care decurg din sistemele de protecție socială, deși nu sînt menționate expres în Convenția Europeană, intră totuși în domeniul său de aplicare, protecția socială fiind percepută în accepțiunea sa largă, cuprinzînd asistența socială și cea medicală.

30. Curtea Constituțională reține că, dacă la început Curtea Europeană a asimilat dreptul la prestații sociale unui drept de proprietate, în sensul articolului 1 din Protocolul nr.1 la Convenția Europeană, doar în cazul persoanelor care au plătit contribuții la un sistem de protecție socială (*Müller v. Austria*, decizia din 16 decembrie 1974), ulterior jurisprudența acesteia a evoluat, nu fără de ambiguități în ceea ce privește prestațiile non-contributive, spre o protecție mai largă.

31. În acest context, în cauza *Stec și alții v. Marea Britanie* (decizia de admisibilitate din 6 iulie 2005) Marea Cameră a Curții Europene a statuat, cu valoare de principiu, că:

“[...] 54. Atunci cînd un Stat Parte pune în aplicare o legislație care prevede plata automată a unei prestații sociale – indiferent dacă acordarea acestei prestații depinde sau nu de plata prealabilă a contribuțiilor – această legislație trebuie să fie considerată ca generînd un interes patrimonial ce ține de domeniul de aplicare al articolului 1 din Protocolul nr.1 pentru persoanele care îndeplinesc cerințele sale.[...]”

32. Curtea reține că, în lumina jurisprudenței Curții Europene, articolul 1 din Protocolul nr.1 la Convenția Europeană se aplică fără a fi nevoie să se bazeze exclusiv pe relația între alocarea prestațiilor sociale și obligația de a plăti impozite sau alte contribuții (a se vedea, *inter alia*, *Gaygusuz v. Austria*, Hotărîrea din 16 septembrie

1996, *Willis v. Marea Britanie*, Hotărîrea din 11 iunie 2002, *Stec și alții v. Marea Britanie*, menționată *supra*.”

79. Din jurisprudența Curții Constituționale, expusă la paragraful precedent, rezultă că un drept social poate fi obiectul protecției constituționale garantate de art.46 și, respectiv, art.1 din Protocolul nr.1 la Convenția Europeană numai în cazul când dreptul social respectiv este dobândit și are o valoare economică. Aplicativ la prezenta cauză, un drept patrimonial dobândit ar însemna dreptul la pensia ce se află în plată, care deja are o valoare economică și astfel constituie un drept de proprietate al persoanei. În acest sens, Curtea susține aprecierea autorităților dată drepturilor diminuate prin normele contestate ca drepturi potențiale sau aleatorii. Astfel, Curtea constată că normele contestate sunt compatibile cu protecția proprietății garantată de articolul 46 din Constituție și, implicit, de articolul 1 din Protocolul nr.1 la Convenția Europeană.

80. Curtea Constituțională respinge argumentele autorilor sesizărilor privind necesitatea aplicării la prezenta cauză a Hotărîrii nr. 9 din 30 martie 2004. Curtea apreciază ca inadecvată o paralelă între Legea nr. 358-XV din 31 iulie 2003, parțial declarată neconstituțională prin Hotărîrea Curții nr. 9 din 30 martie 2004, și legile contestate în prezenta cauză. Legea nr. 358-XV din 31 iulie 2003, prin dispozițiile sale, anula și pensiile aflate în plată ale unor categorii speciale de angajați, vizate și în sesizările care fac obiectul prezentei cauze. Astfel, în sensul constatărilor de la §79 *supra*, Legea nr. 358-XV din 31 iulie 2003 aducea atingere unor drepturi de proprietate dobândite – pensiilor aflate în plată.

81. Statuînd corespunderea prevederilor legale contestate cu art.46 din Constituție, Curtea deduce *a fortiori* corespunderea acestora și cu articolele 22 și 54 din Constituție.

82. În baza acestor motive și avînd în vedere cele expuse la paragrafele *supra*, Curtea consideră că normele contestate sînt compatibile cu dreptul de proprietate, garantat de articolul 46 din Constituție și, respectiv, art.1 din Protocolul nr.1 la Convenția Europeană, precum și cu principiul caracterului excepțional al restrîngerii drepturilor și libertăților, garantat de articolul 54 din Constituție.

III. PRETINSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLELOR 6, 116 ȘI 121 DIN CONSTITUȚIE

83. Autorii sesizărilor au pretins că dispozițiile Legii nr.56, prin care au fost modificate condițiile de pensionare și de plată a indemnizației viagere pentru judecători, aduc atingere independenței acestora și, implicit,

principiului separației puterilor în stat, fiind încălcate articolele 6, 116 și 121 din Constituție.

84. Unul din autori a contestat modificarea condițiilor de pensionare a procurorilor, extinzând asupra procurorilor principiul independenței judecătorilor.

A. Argumentele autorilor sesizărilor

85. Potrivit autorilor sesizărilor, normele contestate sunt de natură să aducă atingere principiului independenței judecătorilor, deoarece diminuează semnificativ nivelul protecției sociale a judecătorilor.

A. Argumentele autorităților

1. Argumentele Parlamentului

86. Potrivit reprezentantului Parlamentului, independența judecătorului nu poate fi legată doar de mărimea remunerației și a pensiei, aceasta reprezentând două aspecte, și anume, independența funcțională - organele care judecă să nu aparțină executivului sau legislativului – și independența personală, ce se referă la modul și durata numirii, inamovibilitatea, libertatea de expresie, pregătirea continuă, răspunderea judecătorilor, motivarea hotărârilor.

87. În viziunea reprezentantului Parlamentului, pensia judecătorilor nu este singurul factor care asigură independența sistemului judiciar și, prin urmare, unificarea condițiilor necesare obținerii dreptului la pensie pentru limită de vîrstă nu reprezintă prin sine o amenințare la adresa independenței sistemului judiciar.

2. Argumentele Guvernului

88. Potrivit reprezentanților Guvernului, prevederile art.II și art.III ale Legii nr.56 din 9 iunie 2011, în partea ce ține de condițiile de stabilire a pensiilor pentru judecători, contravin art.6 și art.116 din Constituție, principiilor fundamentale privind independența organelor judiciare, consfințite în Recomandările adoptate de Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei și rezoluțiile Adunării Generale a Organizației Națiunilor Unite.

89. În susținerea poziției lor, reprezentanții Guvernului invocă hotărârile anterioare ale Curții Constituționale, prin care au fost declarate neconstituționale unele modificări și completări similare ce au fost operate

în cadrul legislativ național (hotărârile nr.35 din 1 decembrie 1997, nr.19 din 29 aprilie 1999, nr.27 din 18 mai 1999, nr.4 din 27 ianuarie 2000 etc.).

C. Aprecierea Curții

90. Curtea Constituțională nu poate reține argumentele autorilor sesizărilor și ale Procurorului General privind neconstituționalitatea p.7 art.III (în partea ce ține de completarea Legii nr.156 cu art.46²) și art.VIII din Legea nr. 56 și mai ales aplicarea față de procurori a principiului independenței justiției, în cazul dat al independenței judecătorului.

91. Judecătorul își dobândește statutul său independent prin calitatea de magistrat. Noțiunea de magistrat nu se confundă cu cea de judecător. Pentru a fi magistrat, demnitarul trebuie să îndeplinească anumite condiții inerente acestui statut.

92. În sprijinul acestei teze Curtea Constituțională aduce jurisprudența CtEDO, care în hotărârea *Schiesser contra Elveției* din 4 decembrie 1979 (nr.7710/76) a menționat:

„Revine Curții sarcina de a stabili dacă un procuror este un magistrat în sensul acestei dispoziții (art5 §3 din CEDO). Curtea a considerat că noțiunea de magistrat nu se confundă cu cea de judecător, însă persoana în cauză trebuie să îndeplinească anumite condiții pentru a putea fi considerat magistrat. Prima dintre ele constă în independența față de executiv și față de părți, neputând fi magistrat acela care are forme de subordonare față de executiv ori cel care poate să reprezinte partea acuzatoare în cadrul fazei de judecată”.

93. Curtea Constituțională constată că independența judecătorului este bazată pe calitatea de magistrat, și nu pe titulatura sa. Numirea Procurorului General de către Parlament, subordonarea procurorilor Procurorului General și numirea lor de către acesta (conform alin.(2) art.125 din Constituție), fără concursul Consiliului Superior al Magistraturii, constituie factori care nu permit încadrarea procurorilor în rîndul magistraților. Procurorii nu devin automat magistrați doar pentru că la procedura de numire a lor participă Consiliul Superior al Procurorilor. Or, așa cum la nivelul instituțiilor etatice nu pot exista două independențe, tot așa nu pot exista două instituții ce veghează la independența magistraților. Astfel, plasarea instituției Procuraturii în capitolul nouă al Constituției „Autoritatea judecătorească” nu face ca procurorii să dobândească automat statutul de magistrat. Acest fapt nu permite tratarea statutului procurorilor prin prisma principiului independenței justiției și a judecătorului stipulate de art.116 din Constituție.

94. Luînd în considerație faptul că pentru neconstituționalitatea art.II și p.7 al art.III din Legea nr. 56 se invocă prevederile art.6, art.116 și art.121 din Constituție, argumentîndu-se prin încălcarea principiului independenței

judecătorilor, Curtea Constituțională va examina separat prevederile care modifică condițiile de pensionare a judecătorilor.

95. Caracterizînd esența puterilor statului, Curtea menționează că puterea legislativă este reprezentanța directă a poporului, care este titularul suveranității naționale. Din aceste considerente, ea deține bugetul țării și determină regulile de comportament al tuturor persoanelor fizice și juridice în societate. Puterea executivă este formată de cea legislativă, ea fiind dirigitorul surselor bugetare acordate de legislativ și deținătorul prerogativelor de gestionare operativă a bunurilor și acțiunilor societății. Puterea judecătorească însă nu deține nici una din aceste funcții majore. Ea rezolvă de drept litigiile apărute în societate ca rezultat al acțiunilor celor două puteri. Din aceste considerente, calitatea actului justiției, ca act emanat de la puterea judecătorească, este direct proporțională cu nivelul independenței puterii judecătorești și cu sprijinul acordat acesteia atît de puterea legislativă, cît și de puterea executivă.

96. Curtea reține că unicul exponent al puterii judecătorești este judecătorul. Statutul constituțional al judecătorului nu constituie privilegiul lui personal, ci un bun al întregii societăți, fiind chemat să asigure protecția eficientă a drepturilor fiecărui membru al societății. Remunerația judecătorului, în care intră orice mijloc de asigurare materială sau socială, reprezintă una din componentele de bază ale independenței lui, fiind o contrabalanță la restricțiile, interdicțiile și responsabilitățile impuse lor de societate. Numai menținerea acestui echilibru permite justițiabililor de a manifesta încredere în competența, independența și imparțialitatea judecătorilor.

97. Independența judecătorilor, ca și necesitatea asigurării garanțiilor clare și previzibile de independență a magistraților, constituie una din cerințele de bază pentru statele membre ale ONU. Această concluzie rezultă din Rezoluția Adunării Generale a ONU nr.40/32 din 29 noiembrie 1985, conform căreia:

„[...] avînd în vedere că judecătorii sunt încredințați cu decizia finală asupra vieții, libertăților, drepturilor, îndatoririlor și proprietății cetățenilor,

[...]Mandatul funcției judecătorilor, independența lor, securitatea, remunerarea adecvată, condițiile serviciului, pensiile și vîrsta pensionării vor fi asigurate în mod adecvat de lege”.

98. Prevederi corespondente conțin standardele în domeniu, elaborate sub egida Consiliului European, precum Carta Europeană cu privire la statutul judecătorului, potrivit căreia:

„[...]nivelul remunerației trebuie fixat în așa fel încît să îi pună pe magistrați la adăpost de presiunile care vizează să le influențeze sensul deciziilor și în general comportamentul jurisdicțional, alterîndu-le astfel independența și imparțialitatea.

[...]cuantumul pensiei judecătorului trebuie să fie cât de apropiat posibil de nivelul ultimei sale remunerări.

[...]statele-membre ale Consiliului Europei trebuie să tindă spre sporirea garanțiilor sociale ale judecătorului și în nici un caz nu se admite reducerea garanțiilor sociale deja admise prin lege.”

99. Curtea Constituțională, de asemenea, remarcă recenta Recomandare CM/Rec(2010)12 a Comitetului de Miniștri către statele membre cu privire la judecători: independența, eficiența și responsabilitățile (adoptată la 17 noiembrie 2010, la cea de-a 1098-a întâlnire a delegațiilor miniștri), conform căreia:

„53. Regulile principale ale regimului de remunerare pentru judecători profesioniști trebuie stabilite prin lege.

54. Remunerarea judecătorilor trebuie să fie pe măsura rolului și responsabilităților lor și să aibă un nivel suficient pentru a-i face imuni la orice presiune menită să influențeze deciziile. Trebuie să existe garanții pentru menținerea unei remunerații rezonabile în caz de boală, concediu de maternitate sau de paternitate, precum și pentru plata unei pensii pentru limită de vîrstă, care ar trebui să fie raportate în mod rezonabil la nivelul de remunerare a judecătorilor în exercițiu. Trebuie introduse dispoziții legale specifice care să instituie o măsură de protecție împotriva unei reduceri a remunerației care ar viza în mod specific judecătorii.

55. Trebuie evitate sistemele în care remunerația de bază a judecătorilor depinde de performanță, căci s-ar putea crea dificultăți pentru independența judecătorilor.”

100. În același sens s-a exprimat și Comisia de la Veneția în raportul său „Privind independența sistemului judiciar”, adoptat la 12-13 martie 2010.

101. Curtea menționează că respectarea principiului echității sociale determină încadrarea judecătorului în standardele economice și sociale ale societății pentru a fi în armonie cu toți. Din aceste considerente, remunerația judecătorului trebuie să fie raportată la anumite niveluri admise în societate.

102. În același timp, într-o democrație autentică, atît guvernării, cît și poporul trebuie să recunoască că judecătorul, care trebuie să decidă, în ultimă instanță, asupra vieții, libertății și drepturilor omului, pe lîngă un înalt profesionalism și o reputație ireproșabilă, trebuie să posede o independență materială și un sentiment de siguranță cu privire la viitorul său. Statul are obligația de a stabili remunerația judecătorului astfel, încît aceasta să compenseze efortul și responsabilitățile lui și să fie pe măsura statutului și funcțiilor pe care le exercită, iar menținerea remunerației este una dintre garanțiile independenței judecătorului.

103. Incompatibilitățile și interdicțiile stabilite pentru judecători prin Legea fundamentală și dezvoltate prin legea specială, precum și responsabilitățile și riscurile aferente profesiei, impun reglementarea dreptului la pensie al judecătorului corespunzător statutului lor.

104. Apreciind garanțiile materiale și sociale ale judecătorilor drept unul din pilonii independenței lor, Curtea atestă în ultimii ani în Republica Moldova unele restrângeri aplicate judecătorilor fără a fi prevăzute compensații echivalente. Măsurile anterioare, care au diminuat asigurarea materială și socială a judecătorilor, precum și cele contestate, expuse în §21, sunt interpretate de Curte ca ingerințe în independența judecătorilor.

105. Curtea Constituțională constată că principiul independenței judecătorului, garantat de art.116 din Constituție, precum și de Legea cu privire la statutul judecătorului, reprezintă o garanție a eficienței justiției, iar statutul judecătorului nu trebuie raportat sau asimilat cu cel al altor autorități publice, indiferent de ierarhia acestora în stat.

106. Curtea reține că datele statistice, precum și plasarea Republicii Moldova pe locul trei în Europa după ritmul creșterii economice, cu excepția datelor expuse la §51 supra, nu denotă o criză economică profundă a statului. Astfel, situația existentă nu a impus adoptarea unor măsuri economice austere de o anvergură ce ar justifica ingerința în veriga de bază a statului de drept – independența judecătorului, independența instanței judecătorești și independența puterii judecătorești.

107. Prin logica celor enunțate Curtea conchide că prevederile contestate ale art. II și punctele 7 și 9 ale art. III din Legea nr.56 din 9 iunie 2011 „Pentru modificarea și completarea unor acte legislative” în partea referitoare la art.46¹ al Legii nr.156-XIV din 14 octombrie 1998 „Privind pensiile de asigurări sociale de stat” nu corespund dispozițiilor articolelor 6 și 116 din Constituție.

108. În lumina celor expuse, Curtea Constituțională reține că încetează necesitatea de a aprecia corespunderea normelor contestate referitoare la statutul judecătorului cu articolele 1, 22, 54 și 121 din Constituție.

109. Generalizînd, Curtea Constituțională subliniază că, din prevederile contestate ale legilor nr.100 și nr.56, sînt contrare Constituției prevederile care stabilesc pentru femei pentru dobîndirea dreptului la pensie un stagiu general de cotizare de 35 ani și prevederile prin care sînt revizuite condițiile de pensionare și alte garanții sociale ale judecătorilor. În celelalte aspecte pe care le reglementează, normele contestate corespund rigorilor constituționale.

Din aceste motive, în temeiul articolelor 140 din Constituție, 26 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, 6, 61, 62 lit. a) și 68 din Codul Jurisdicției Constituționale, Curtea Constituțională

HOTĂRĂȘTE:

1. *Se declară neconstituționale* articolul II și punctele 7 și 9 ale articolului III din Legea nr.56 din 9 iunie 2011 „Pentru modificarea și completarea unor acte legislative” în partea referitoare la art.46¹ al Legii nr.156-XIV din 14 octombrie 1998 „Privind pensiile de asigurări sociale de stat”.
2. *Se declară neconstituționale* cuvântul „ , atît” și sintagma „ , cît și pentru femei” din alineatul (1¹) al art.42 din Legea nr.156-XIV din 14 octombrie 1998 „Privind pensiile de asigurări sociale de stat” în redacția punctului 2 al articolului III din Legea nr.56 din 9 iunie 2011 „Pentru modificarea și completarea unor acte legislative”.
3. *Se recunosc constituționale* articolul I, punctele 2, 3, 4, 5, 6, 7 (în partea referitoare la art.46² al Legii nr.156-XIV din 14 octombrie 1998 „Privind pensiile de asigurări sociale de stat”) și 9 ale articolului III și articolul VIII din Legea nr. 56 din 9 iunie 2011 „Pentru modificarea și completarea unor acte legislative”.
4. *Se recunosc constituționale* prevederile Legii nr. 100 din 28 mai 2010 „Pentru modificarea unor acte legislative”.
5. *Se sistează* procesul pentru controlul constituționalității punctelor 1, 8 și 10 ale articolului III din Legea nr. 56 din 9 iunie 2011 „Pentru modificarea și completarea unor acte legislative”.
6. Prezenta hotărîre este definitivă, nu poate fi supusă nici unei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte

Alexandru TĂNASE

Chișinău, 20 decembrie 2011

HCC nr. 27

Dosarul nr.34a/2010

OPINIE SEPARATĂ

expusă în temeiul art.26 alin.(5) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și art.67 din Codul jurisdicției constituționale

1. La 20 decembrie 2011 Curtea Constituțională a adoptat Hotărîrea „Privind controlul constituționalității unor legi de modificare a condițiilor de asigurare cu pensii și alte plăți sociale pentru unele categorii de salariați”.

2. Nefiind de acord cu prevederile p.3 al dispozitivului hotărîrii Curții Constituționale, prin care sînt recunoscute constituționale art.III p.7 (în partea ce ține de art.46² al Legii nr.156-XIV din 14 octombrie 1998 „Privind pensiile de asigurări sociale de stat”) și art.VIII din Legea nr.56 din 9 iunie 2011 „Pentru modificarea și completarea unor acte legislative”, precum și cu concluziile cuprinse în §§ 90-93 din partea descriptivă a hotărîrii referitoare la condițiile de stabilire a pensiei pentru procurori, îmi expun opinia separată.

3. Respingînd argumentele autorilor sesizărilor privind neconstituționalitatea modificărilor operate privind condițiile de stabilire a pensiei pentru procurori, Curtea Constituțională a subliniat că principiul independenței judecătorului nu poate fi aplicat față de procurori, afirmînd că independența judecătorului este bazată pe calitatea de magistrat, și nu pe titulatura sa.

În hotărîre Curtea a reținut că „... așa cum la nivelul instituțiilor etatice nu pot exista două independențe, tot așa nu pot exista două instituții ce veghează la independența magistraților. Astfel, plasarea instituției Procuraturii în capitolul nouă al Constituției „Autoritatea judecătorească” nu face ca procurorii să dobîndească automat statutul de magistrat. Acest fapt nu permite tratarea statutului procurorilor prin prisma principiului independenței justiției și a judecătorului stipulate de art.116 din Constituție.”

Curtea nu a adus alte argumente privind constituționalitatea normelor legale referitoare la noile condiții de stabilire a pensiei pentru procurori.

4. În opinia mea, modificările operate, prin care legiuitorul a instituit pentru procurori condiții noi de stabilire a pensiei micșorând concomitent cuantumul acesteia, diminuează protecția socială a acestei categorii de persoane statuată de Legea cu privire la Procuratură.

Lipsa statutului de magistrat (lucru ce nu depinde de voința procurorilor) nu minimalizează rolul și locul procurorului, exponent al autorității judecătorești, reieșind din atribuțiile stabilite în art.124 din Constituție, și nici independența acestuia.

5. În Republica Moldova activitatea procurorului, ca exponent al autorității judecătorești, ca entitate de demnitate publică, se bazează pe Constituție, pe condițiile de selectare și numire în funcție, care implică stabilirea garanțiilor juridice în vederea asigurării independenței sale și respectarea garanțiilor sociale.

După cum rezultă din art.2 alin.(3) și (4) din Legea cu privire la Procuratură, principiul independenței exclude subordonarea Procuraturii puterii legislative și celei executive, precum și influența sau imixtiunea altor organe și autorități ale statului în activitatea Procuraturii.

Procurorul își organizează și desfășoară activitatea conform principiului autonomiei, asigurat prin independența procesuală și controlul judecătoresc, care îi oferă posibilitatea de a lua de sine stătător decizii în cazurile pe care le examinează.

Astfel, autonomia și independența procesuală a procurorilor, potrivit Legii cu privire la Procuratură, presupune absența drepturilor exclusiv politice și a drepturilor social-economice (dreptul la negocieri colective în materie de muncă, dreptul la grevă, libertatea economică), precum și a incompatibilităților stabilite la nivel constituțional pe parcursul întregii cariere profesionale. Potrivit art.125 alin.(4) din Constituție, funcția de procuror este incompatibilă cu orice altă funcție publică sau privată, cu excepția activității didactice și științifice.

6. Pentru procurori, ca și pentru judecători, pensia pentru limită de vîrstă acordată conform condițiilor speciale, este o necesitate izvorîată din statutul lor profesional, care impune interdicții pe care celelalte categorii de asigurați nu le au.

Întrucît judecătorii și procurorii, pe lîngă salariul de funcție, nu pot avea alte venituri decît cele provenite din activitatea didactică și științifică, iar acest lucru este menționat expres în Constituție, autoritățile trebuie să le asigure un statut special, care să-i ajute să rămînă **imparțiali**.

Astfel, excluderea din Legea cu privire la Procuratură (lege specială) a dispozițiilor privind condițiile de stabilire a pensiei pentru procurori o consider greșită.

7. Curtea Constituțională a declarat drept neconstituționale dispozițiile art.II și punctele 7 și 9 ale art.III din Legea nr.56 din 9 iunie 2011 „Pentru modificarea și completarea unor acte legislative” în partea referitoare la art.46¹ al Legii nr.156-XIV din 14 octombrie 1998 „Privind pensiile de asigurări sociale de stat”, prin care au fost modificate condițiile de pensionare a **judecătorilor**, considerîndu-le contrare dispozițiilor art.6 și art.116 din Constituție.

8. Sînt de acord cu argumentele Curții privind neconstituționalitatea acestor prevederi, considerîndu-le în totalitate relevante și pentru normele legale referitoare la condițiile de stabilire a pensiei pentru procurori.

9. În opinia mea, la adoptarea noilor condiții privind stabilirea pensiei pentru procurori nu s-a ținut cont de angajamentele internaționale asumate de Republica Moldova prin aderarea la organismele internaționale și nici de hotărîrile Curții Constituționale, prin care au fost declarate neconstituționale unele modificări și completări similare, operate în cadrul legislativ național.

10. Astfel, în hotărîrile sale anterioare Curtea Constituțională s-a referit la aspectul juridic al problemei privind statutul judecătorului, procurorului consfințite în Constituție, precum și la aspectul juridic al problemei privind garanțiile sociale ale independenței judecătorului și procurorului. În acest sens, în Hotărîrea nr.4 din 27.01.2000 „Privind controlul constituționalității unor prevederi din legile care reglementează asigurarea cu pensii a judecătorilor, procurorilor, anchetatorilor Procuraturii și funcționarilor publici” Curtea Constituțională a

reținut: „*Dreptul cetățeanului la asigurarea cu pensie se află în dependență directă de caracterul activității social-utile prestate.*

Pensiile pentru vechime în muncă ale judecătorilor, procurorilor (...) au fost obținute prin munca prestată de aceștia, prin exercitarea unor funcții speciale, de importanță majoră pentru societate”.

În acest context Curtea a reținut anterior că statutul juridic al unor categorii de persoane este determinat de nivelul juridico-organizatoric al organelor în care acestea activează, de caracterul și complexitatea activității prestate, de responsabilitățile și exigențele de calificare pe care această activitate le implică. Garanțiile sociale și retribuiția acestor funcționari determină faptul ca statutul lor juridic să se distingă de statutul altor categorii de funcționari. De aici și necesitatea instituirii unui nivel sporit de asigurare materială și socială.

11. Instituirea pensiei speciale (de funcție) pentru procurori, la fel ca și pentru judecători, nu reprezintă un privilegiu, aceasta fiind justificată în mod obiectiv ca o compensație parțială a inconvenientelor ce rezultă din rigorile statutului special, căruia trebuie să se supună procurorii, statut sever și restrictiv, stabilit prin lege de către Parlament.

În această problemă, Curtea Constituțională în hotărârile precedente a subliniat că „*dat fiind de o importanță socială majoră obligațiile procurorilor, responsabilitatea sporită, riscul pe care îl comportă exercițiul atribuțiilor lor funcționale, categoriile respective de colaboratori trebuie să beneficieze de un sistem de garanții juridice certe*”.

12. Potrivit standardelor și cerințelor dreptului internațional cu privire la rolul procuraturii în cadrul sistemului de justiție penală, condițiile de muncă, salarizarea, **pensia și vârsta de pensionare se stabilesc procurorilor, ținându-se cont de rolul și locul justiției în statul de drept, de responsabilitatea, complexitatea și riscurile funcției, de incompatibilitățile și interdicțiile prevăzute de lege pentru această categorie de persoane.** Actele internaționale impun statelor-membre obligația de a stabili printr-o lege specială pentru judecători și procurori o

remunerație și o pensie corespunzătoare, care să asigure acestora o independență economică reală.

În recomandările relevante ale Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei se menționează că orice modificare și completare a cadrului legislativ național al statelor-membre ale Consiliului Europei care aduc atingere autorității judecătorești (*din care face parte și corpul de procurori*) urmează a fi coordonată cu experții în materie ai Consiliului Europei.

Recomandarea REC(2000)19 a Comitetului de Miniștri al statelor membre privind rolul procurorului în sistemul de justiție penală în pct.5 lit.d) stipulează că statul trebuie să adopte măsuri ca legea să garanteze, pentru exercitarea acestor funcții, condiții rezonabile de serviciu avînd, în special, un statut, o remunerare și o pensie în conformitate cu importanța misiunilor exercitate, precum și vîrsta corespunzătoare pentru pensionare.

La adoptarea amendamentelor cu privire la condițiile de pensionare a procurorilor nu au fost luate în considerare recomandările Adunării Parlamentare a Consiliului Europei, care se referă nemijlocit la funcționarea instituțiilor democratice din Moldova (Recomandarea nr.1465(2005) și Recomandarea nr.1721(2005)).

13. Totodată, din perspectiva art.1 al Protocolului nr.1 și a jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului referitoare la acest subiect, drepturile care decurg din contribuțiile în cadrul regimurilor de securitate socială, cum este dreptul la pensie, constituie drepturi patrimoniale, care intră sub protecția art.1 din Protocol.

În ceea ce privește pensiile speciale, jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, în aplicarea art.1 din Protocolul nr.1, recunoaște și ocrotește pensia stabilită pentru anumite profesii și nu permite ca acest drept să fie diminuat decît în cazuri excepționale, cu respectarea principiului proporționalității, ceea ce înseamnă ca măsura aplicată să fie justificată de scopul legitim urmărit (Cauza Banfield contra Regatului Unit, 2005).

14. Astfel, diminuarea drepturilor patrimoniale, majorarea vîrstei de pensionare și a stagiului de cotizare pentru procurori cu

consecința dobândirii întârziată a dreptului la pensie, operate prin normele legii criticate, impun persoanelor, cărora aceasta le este aplicabilă, o sarcină excesivă și disproporțională, fără a menține un just echilibru între interesul general și imperativele protecției drepturilor fundamentale ale persoanei.

15. Avînd în vedere toate aceste considerente și ținînd cont de jurisprudența Curții Constituționale referitoare la pensiile judecătorilor și procurorilor, subliniez că statutul constituțional al acestora (statut dezvoltat prin lege organică, care cuprinde o serie de incompatibilități și interdicții, dar care implică responsabilități și riscuri inerente profesiei) impune acordarea garanțiilor sociale (inclusiv dreptul la pensie pentru limită de vîrstă în condiții speciale) ca o componentă a independenței procurorilor, garanție a statului de drept, statuat de art.1 alin.(3) din Legea fundamentală.

Pentru motivele expuse, consider neconstituționale dispozițiile p.7 al art.III (în partea referitoare la condițiile de stabilire a pensiei pentru procurori, potrivit art.46² din Legea nr.156-XIV din 14.10.1998 „Privind pensiile de asigurări sociale de stat”) și art.VIII din Legea nr.56 din 9 iunie 2011 „Pentru modificarea și completarea unor acte legislative”.

Elena SAFALERU

Judecător al Curții Constituționale

20 decembrie 2011